

LIBER PRIMVS

nem manudicimur. Sic etiam partes hominis nobis magis notæ in cognitiōem partium cæterorum: quæ simpliciorum: deducere debent. Iis testimonium est id quod loco præfato ab Aristotele scriptum fuit (Cum pertrāsuerimus de his temptabimus si quid possumus secundum inductum modum assignare de animalibus & plantis) in fine etiam libri de causa longitudinis ac breuitatis uitæ scribitur (Sed de hoc quidem secundum se in his quæ de plantis determinabitur) Ecce quæ post animalia posuit plantas. De hoc tamen plura in posterioribus scribentur. Nunc autem satis sit de eo quæ animalia præsciri debent: ut per ea tanquam per clariora & per exemplar in plantarum cognitionem manuduci debeamus. Quis igitur comunior ordo sit dictarum quinque partium unius ad alteram: ex iis patet. Nunc autem ad quinque particulares ordines earum quæ in dictis quinque partibus continentur particularum: descendamus.

Sectio tertia & est ordo particularis trium primarum partium Caput primum de ordine particulari primæ partis & est liber de physica auditione.

Prima pars agit de primis principiis scilicet materia forma, priuatione, de natura, de causis quatuor, & causarum modis, de casu, ac fortuna, & communi motu, præter hæc de communibus agit, motum & naturalia fere omnia consequentibus passionibus scilicet continuo, infinito loco uacuo secundum aliquos ac tempore & aliis plurimis. Habet unicum librum hæc prima pars: in octo diuisum uolumina, licet nonnulli libros priores separatos fecerint, eos librum de principiis uocantes, Residuum uero de motu uocant. Inscrubitur de physica auscultatione uel physico auditu. Cum enim in eo de communibus in natura agatur merito nomen suscipit totius doctrinæ hoc autem est, physica, principia enim & maxime prima pluribus communia uirtute maxima sunt. Quid autem sibi uelit quod de auscultatione cum dixerimus: sic habeto. Exteriores enim ab Aristotele dicebantur historiarum ac rethoricarum constitutiones: tanquam amatoribus sapientiæ alienæ: Cæterum reliquas eius conscriptiones tanquam ab hominibus nobilitate sua auscultari ac mente coli debentes: auscultatorias omnes nuncupabant peripathetici: Eæ enim cum hominis finem attingere faciant: auscultatione digne sunt, tantoque attentius causas auscultare cogimur: quanto breuioribus obscurissimisque tanquam oraculis: ea si Aristoteles dedita opera: non inuidia motus: sed ut rudiora ingenia huius tam præclari conuiuii indigna procul arceret: uiros autem dignos diligenti studio exerceret: nobis edidit. Hic igitur liber tanto magis cæteris auscultatorius dicitur: quo ad cæterorum de natura cognitionem propositus est. Ordo autem huius partis seu libri est quoniam in primis prima tractat principia pluribus communia, post hoc de his quæ omnia fere consequuntur naturalia de quo in principio ait (Necessarium & de natura temptandum prius determinare quæ circa principia sunt) & post pauca inquit (Vnde ex uniuersalibus in singularia oportet prouenire) De his autem communibus passionibus quæ consequuntur ea ait in principio tertii (Quoniam autem natura est principium motus &c.) & parum post (oportet non ignorare quid sit motus) Dehinc subdit (Cum autem determinauimus de motu temptandum est eodem agredi modo & de his quæ consequenter sunt) consequentia appellans Continuum, infinitum locum, uacuum secundum aliquos, Et tempus Et hæc satis sint de ordine particulari primæ partis quæ in uno solo cadit libro de physica auditione qui incipit (Quoniam quidem cognoscere & scire contingit &c.)

Ordo particularis secundæ partis, s. libri de cælo & mundo & libri de generatione & corruptione. Caput. II.
Pars secunda duos habet libros scilicet librum de cælo & mundo: & librum de generatione & corruptione. liber de cælo & mundo præcedit alterum, & in ipso: e a pars quæ est de cælo: præcedit, dehinc ea sequitur quæ est de elementis quattuor corporalibus: prout hæc omnia motu mouentur locali, motus enim qui ad locum cum sit omnium primus ac simplicissimus eum præcedit qui est ad formam, imo eius est causa. Quare librum de cælo & mundo præcedere ad eum phas est qui est de generatione & corruptione, qui incipit. (De generatione autem & corruptione). Inter simplicia uero: æterna & ea quæ aliorum causæ sunt: præsciri & prædeterminari debent, hac de causâ prius de cælo & mundo pertractat in primo ac secundo libro, post hæc in tertio & quarto de non æternis simplicibus & a cælo causatis scilicet elementis quattuor, Et hoc sensit simplicius licet Themistii interpretes Themistio non recte dedicauerit hæc: cum dixit (De simplicibus pertractat scientia quæ de Cælo est ab Aristotele instituta, nam prioribus duobus uoluminibus de quinta substantia eius quod proprie Cælum est: disputatur, Superque per empirias etiam illius ostenditur, in reliquis, duobus libris de quattuor elementis agit, quæ sub lunæ orbe sunt: quatenus simplicia sunt: & quatenus motus simplices habent). De ordine etiam libri de generatione & corruptione ad librum de Cælo ait (Sed cum de gignendis caducisque iam esset dicendum: primum duo uolumina de generatione & corruptione conscripsit, quibus naturæ rerum earum quæ gignuntur quatenus sunt gignendæ: & ea quæ communiter corrumuntur quatenus huiusmodi sunt plenissime continentur: & iudicantur). Adde his ea quæ in principio tertii de Cælo & mundo ab Aristotele dicuntur (De primo quidem igitur elementorum dictum est quale quid: secundum naturam & quoniam incorruptibile & ingenitum) & hoc quantum ad primum & secundum librum (Reliquum aut de duobus dicere) scilicet graui & leui (Simul autem accidit cum diximus de his & de generatione & corruptione considerare) Hic enim liber huic secundæ parti annectandus est non quæ generatio aut corruptio sit corpus unum de simplicibus, Sed quoniam est tanquam uia qua natura a diuinis discedens corporibus ad corruptibilia gradatim procedit. Et est ab Aristotele additus quo corruptibilia in quantum talia: iam a uobis sciri incipiunt, Et, n. generatio & corruptio & liber hic sunt quasi principium ad generabilia & corruptibilia ut inquit Aueroys prius methæ. Hic autem ordo non ab re ab ari, positus est in principio tertii li. de cælo, nam si in quarto de cælo & mundo aut principio de generatione & corruptione huc posuisset ordinem: corruptibilia cum incorruptilibus ex una parte colligendo totum de cælo & mundo idem colligisset, Accedunt ad hunc ordinem de ari, in principio methæ, ubi secundam colligens partem: prius

LIBER PRIMVS

ea q̄ de cœlo secūdo q̄ de generatiōe & corruptiōe resumpsit: dicēs (adhuc aut̄ & de secundū superiorē lationem p̄notatis astris) Et hoc q̄ntū ad primū & secūdū librū de cœlo (& elemētis corporalibus quot & q̄) Hoc ad tertium & quartū referē (Et de ea q̄ inuicē p̄mutatiōe: & de generatiōe & corruptiōe oīum dictū ē prius) & hoc quo ad librū de generatiōe & corruptione. Et Alexander litterā Aristotelis exponēs ait Aristotelē in hoc principio ad nostrā reducere memoriā tractata de naturali negocio & ordinē ponere totius philosophiæ naturalis & primo recordari libri de naturali auditu: cū primus sit oīum: & de primis agat causis & principiis, tādē subdit (Quorū) scilicet attinentiū ad librū de physico auditu (Primo recordat. Scđo aut̄ de eo qd̄ de cœlo. in eo. n. dixit de astris secundum superiorē lationē ornatē dispositis & de elementis corporalibus quot & qualia) & ulterius Alexander (Tertio aut̄ de eo qd̄ de generatiōe & corruptiōe. in hoc. n. dixit de p̄mutatiōe primorū corpōrū adinuicē. cum enim q̄siuisset de hoc ī tertio d̄ cœlo: ī iis q̄dem cōpleuit de hoc sermonē. Sed & de cōi generatiōe & corruptiōe ostendens q̄e & qd̄ est & in quo ab oīb; p̄mutatiōibus differt) Ex q̄bus oībus clare mōstratū est eius q̄ est secūda p̄s: priorē p̄ticulā esse librū de cœlo & mundo nūcupatū. posteriorem uero particulam esse librum q̄ de generatiōe & corruptiōe dicē. ī quo ea q̄ iā in libro de cœlo & mūdo īcepta & q̄sita fuerant in hoc de generatiōe ne complet & plura alia tradit. Hęc sufficiāt de ordine particulari secūdæ partis.

Ordo p̄ticularis tertiæ p̄tis & est liber metheororū cum sibi annexis.

Caput. III.

Ertia at̄ p̄s totius physici negocii ea est quā ueteres metheorologiā uocabāt: in se oīa inaiata composita tā p̄fecte q̄ nō plene mixta sed ad mixta p̄fecta tēdētia cōtinēs. cū. n. ab uno materiali principio cōmuni scilicet ex alatiōe fiant: in una & eadem ēt collocari debent parte. Ordo autem particularis huius tertiæ partis est ordo totius libri in se qui de metheorologia uocatur īcipiētis (de primis qd̄e igif̄ causis naturæ &c.) In quatuor uolumina diuisi. ī quorū prioribus ea docent q̄ īp̄fecte mixta sunt. hęc aut̄ sunt q̄ secundum plurimū in sublimi apparent. dehinc ea q̄ ex elementis quatuor inuicē refractis plene mixta sunt: q̄ pro maiori p̄te ī terra fiunt. ueluti lapides & metalla: de q̄bus ī genere qd̄em ab Aristotele ī fine tertiū agif̄ libri: ī particulari at̄ a Theofraſto eius discipulo q̄ de more suo tractata diffuse ab Aristotele p̄ceptore suo: breuibus semp̄ suis ī scrip̄tis expediuit. p̄termiſſa a p̄ceptore suo. uel breuiter decursata: ea diffuso sermone disputauit. Fuere ēt q̄ plurimē tā arabes q̄ latini qui de mineralibus tali ab eis noīe nūcupatis: tam quo a natura sola q̄ quo artificio: scilicet elixiri naturæ tamē principiis cooperātibus p̄ficiunt: diffuse satis & generatim & sumatim de unoquoq; recte p̄tractarūt: sed quæcūq; talia sint: & quouis mō: & a q̄bus uis tractata fuerint: ī eadē tertiā p̄te q̄ metheorologia dicitur cōphēndi debēt. Cū igif̄ d̄ xero librū de partibus aīaliū seq̄ debere mox post hunc librū metheororū intellige post hunc īmediate seq̄: aliorum tamē libris de lapidibus & metallis in particula in hoc libro metheororū cōphēnsis uel eidem annexis. siue. n. ultimā tertiæ p̄tis particulā d̄ xero esse d̄ lapidibus & metallis in genere siue in specie: nihil interest quoad ordinē & colligantiū huius tertiæ p̄tis cū ea q̄ est de aīalibus quarta. Et hęc breuiter de tertiæ p̄tis ordine dicta sint. Nunc ad partem quartam & eius plures particulas quæ de animalibus sunt deueniendum est.

Sectio quarta: & est ordo particularis quartæ partis q̄ est de aīalibus. Caput primum de duplici cognitione q̄ habetur de animalibus. s. quia est & p̄p̄ quid est: & q̄ in utraq; cognitione tria docentur. s. substantia. generatio. & uita cum morte. & eodem fere ordine.

Ordo autē particularis huius quartæ partis quæ est de animalibus plurimas ī se habet difficultates. eo potissime cum plurimi philosophorum licet in cæteris aprobatissimi in iis tamen non recto processerint calle. quæ quidem omnes dissoluentur si quædam prius instruenda proposuero. Dicemus igitur q̄ Aristoteles de naturalibus scribens res ipsas naturales quia sunt assumpsit & suis locis debitis ipsarum causas inquisiuit & assignauit. non enim pura & nuda contentus est historia: sed eorum etiam causas inquisiuit. Hoc autē patet ab Alexandro aphrodisiō: qui in principio libri metheororum hanc Aristotelis exponens dictionem. (secundum inductum modum) dixit. (Secundum subinductum modum) dixit: quia non historiam quandam nudā tradidit in p̄cedentibus. scilicet libro de physica auditione de cœlo & mundo & de generatione & corruptione (sed cum inquisitione & assignatione causarum uniuscuiusq; dictorū & cū demonstratione uoluit facere de ipsis theoriam sic ergo. Significat & de dicēdis fieri sermonem) scilicet animalibus & plantis: licet diuersis ī locis. Naturalium enim quædam sunt quorum: ipsum quia est: manifestum est. nam Cometarum pluuiarum grandinum metallorum lapidum ipsum quia fere omnibus notum est: quare nō seiunctim de iis quia sunt & propter qd̄ alia sint: speculari debent. Sed utraq; eodē in loco ac in eadē libri parte tradenda sunt: in qua enim p̄te Aristoteles yridem esse circularis figuræ similiter solis coronam & cætera talia narrauit: in eadē ac eodē libro causas inquisiuit: scilicet in libro metheororum. Cæterū cū aīalia ipsa similiter plātæ plurix sint: p̄tesq; suæ intrinsicæ extrinsecæq; ipsorū quoq; generationes: uitæ quoq; uictusq; plurimi sint ac diuersi: plurimasq; iter se hęc omnia habeant proprietates ac diuersas ut uix numero aliquo capi ualeant. Ex hoc coguntur sapientiæ amatores ī primis omnes ipsorum uires: suarū quoq; partium: operationum: generationum: ac uitarum proprietates: ī genere quodam & indistincte magis: recto ordine narrando solum: in unū historiæ modo claudere ambitum: quia talia sunt cōsiderando. deinde cuiusq; rei quia est iā cognitæ: illo fere eadem ordine: licet distincte magis: singulatim p̄ causas scientificè perscurati hoc modo orta fuit animalium ab Aristotele & uegetabilium a Theofraſto duplex cognitionis duplicis traditio: una qua res ipsæ p̄fata cognitione quia sunt doceantur: & hęc historia dicitur. altera qua p̄p̄ qd̄ sunt instruantur. & hęc causarum theoria seu speculatio uel cōtēplatio dici debet. Dicimus igitur q̄ aīaliū cognitio duplex ē. una qa sunt. Altera p̄p̄ qd̄ talia sunt. utraq; tū eadē ac eodē fere p̄tractat ordie licet modis ac libris diuersis. Nā de ipsa qa sunt ī historiæ libro tradit̄ narrādo potiusq; cās īgrēdo